

Руснак Ю. І., кандидат юридичних наук, старший дослідник

(0000-0002-1418-5793)

Центр воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України, Київ

Окремі питання правового регулювання становлення та розвитку цивільно-військового співробітництва у 2014–2022 рр.

Резюме. Стаття присвячена дослідженню генези правового регулювання цивільно-військового співробітництва під час проведення АТО (ООС) на Сході України. Проаналізовано передумови щодо створення цивільно-військового співробітництва, суб'єктами якого з одного боку виступають Збройні Сили України, а з іншого – органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, громадські об'єднання, організації та громадяни у районах дислокації військових частин і підрозділів Збройних Сил України. Проаналізовано ключові нормативно-правові акти, які прийняті з 2014 по 2022 рік щодо розвитку та функціонування цивільно-військового співробітництва.

Ключові слова: російсько-українська війна; цивільно-військове співробітництво; військово-цивільні адміністрації; цивільне населення.

Постановка проблеми. У 2014 році війська Російської Федерації (РФ) здійснили вторгнення на територію України, окупувавши АР Крим, а згодом і окремі райони Донецької та Луганської областей.

14 квітня 2014 року виконувач обов'язків Президента України Олександр Турчинов оголосив про початок проведення антитерористичної операції (АТО) на Сході України. З початком проведення АТО, за умов серйозних територіальних втрат України виникла необхідність у створенні надійного механізму тісної взаємодії між цивільною і військовою складовою суспільства. Таким механізмом стали підрозділи цивільно-військового співробітництва. З 2014 по 2022 рік було прийнято низку нормативно-правових актів щодо створення, розвитку та діяльності цивільно-військового співробітництва, однак, дослідження генези правового регулювання цивільно-військового співробітництва за період АТО (ООС) зумовлює актуальність обраного дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблемі створення, розвитку та функціонування цивільно-військового співробітництва в Україні присвячена низка праць науковців. Зокрема, це питання досліджували: В. Настюк, І. Коропатнік, В. Карелін [1], В. Школяренко, Ю. Призиглей, А. Яковенко, О. Кремешний [2], О. Ноздрачов [3], І. Ушаков [4], І. Чобіт [5], В. Шульгін [6] та ін. Однак актуальність окресленої теми потребує ґрунтовного дослідження генези правового регулювання цивільно-військового співробітництва в Україні.

Метою статті є всебічний аналіз та комплексне дослідження питання формування

нормативно-правової бази щодо регулювання цивільно-військового співробітництва в умовах проведення АТО (ООС).

Виклад основного матеріалу дослідження. Ситуація, що склалася на Сході України внаслідок російської агресії, дала привід для створення нового стандарту цивільно-військового співробітництва, порівняно з досвідом НАТО, а саме створення структури цивільно-військового співробітництва (далі – ЦВС) всередині країни, що на сьогодні не має аналогів на глобальному рівні. Таких епізодів історія європейських країн до подій в Україні не знала. Певний досвід набула Великобританія під час конфлікту в Північній Ірландії та Туреччина [7]. До 2014 року в Україні цивільно-військовим співробітництвом займались лише миротворчі місії у гарячих точках світу та гуманітарних операціях, використовуючи досвід НАТО.

У 1994 році Україна приєдналася до Програми НАТО “Партнерство заради миру” [8]. Першими кроками було створення органу управління ЦВС Збройних Сил (ЗС) України та прийняття в 2009 році “Концепції цивільно-військового співробітництва під час участі ЗС України в міжнародних миротворчих операціях” [9].

Першим практичним кроком реалізації структури ЦВС стало рішення виконувача обов'язків Міністра оборони України генерал-полковника Михайла Ковалю від 5 травня 2014 року № 5508/3 “Про створення пілотного проекту Генерального штабу Збройних Сил України щодо підготовки військовослужбовців Збройних Сил України в рамках створення системи ЦВС Збройних Сил

України” на базі навчально-наукового центру міжнародної миротворчої діяльності Національного університету оборони України [10]. Створення пілотного проєкту ЦВС базувалося на вивченні міжнародного досвіду координації між військовими підрозділами та цивільним населенням під час проведення миротворчих операцій під егідою ООН та інших провідних міжнародних безпекових організацій [3].

Відповідно до цього проєкту було створено дві групи, з яких одна була направлена в район Херсонської, Миколаївської областей та до півострова Крим. Очікувалося, що збройний напад може бути з боку російських військ також звідти. Друга, спільно з підрозділами сектору “Б” або оперативного командування “Південь”, – зайшла на територію Донецької області. Тоді було залучено всього 14 осіб [11].

Наприкінці 2014 року постало питання створення Управління ЦВС як окремого військового органу та початку розвитку системи відповідно до стандартів НАТО. Україна звернулись до своїх партнерів. Першим відгукнулось Об’єднане командування ОЗС НАТО Брюнсум [1]. Воно надіслало фахівців із різних країн, однак підходи Альянсу виявилися такими, що не збігалися на той час із суспільно-політичною та воєнно-стратегічною обстановкою, що склалась в Україні. НАТО не мало досвіду, як збройні сили мають діяти зі своїм цивільним середовищем, своїми правоохоронними органами, оскільки, система ЦВС Альянсу будувалась із розрахунку дій у складі коаліційних або миротворчих контингентів [12]. Так, вже у січні 2015 року начальник Генерального штабу ухвалив рішення створити Управління ЦВС штатною чисельністю 35 офіцерів [13], а наказом від 03.02.2015 № 34 (зі змінами – наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 28.08.2015 № 335) затвердив Положення про Управління ЦВС ЗС України [14]. Отже, за результатами проведеної роботи було сформовано першу в ЗС України структуру за стандартами НАТО [15].

Практичне втілення принципів ЦВС в Україні в умовах проведення АТО знайшло відображення у Законі України від 3 лютого 2015 року № 141-VIII “Про військово-цивільні адміністрації”, в якому визначено організацію, повноваження і порядок діяльності військово-цивільних адміністрацій (далі – ВЦА), які вимушено утворюються як тимчасовий орган з елементами військової організації

управління для забезпечення безпеки та нормалізації життєдіяльності населення в районі проведення АТО, що не має на меті зміни та/або скасування конституційно закріпленого права територіальних громад на місцеве самоврядування. ВЦА є юридичними особами публічного права і наділяються цим та іншими законами повноваженнями, у межах яких діють самостійно і несуть відповідальність за свою діяльність відповідно до закону [16].

У 2015 році в Білій книзі Міністерства оборони України термін “цивільно-військове співробітництво” було офіційно визначено як “систематична, планомірна діяльність Збройних Сил із координації та взаємодії з органами виконавчої влади, органами місцевого самоврядування, громадськими об’єднаннями, організаціями та громадянами у районах дислокації військових частин та підрозділів Збройних Сил з метою формування позитивної громадської думки і забезпечення сприятливих умов для виконання Збройними Силами покладених на них завдань та функцій шляхом надання допомоги цивільному населенню у вирішенні проблемних питань життєдіяльності з використанням військових і невійськових сил та засобів” [17].

Важливо зазначити, що розвиток системи ЦВС ЗС України здійснюється у рамках досягнення взаємосумісності зі збройними силами країн – членів НАТО та є невід’ємною частиною реформування ЗС України, що передбачено положеннями Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 26.05.2015 № 287 / 2015, Воєнної доктрини України, затвердженої Указом Президента України від 24.09.2015 № 555 / 2015, Річної національної програми співробітництва Україна – НАТО на 2016 рік, затвердженої Указом Президента України від 12.02.2016 № 45 / 2016 та Указом Президента України від 14.09.2020 № 392 / 2020 “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 вересня 2020 року Про Стратегію національної безпеки України” [5].

У 2016 році ЗС України продовжили розвивати механізм ЦВС для забезпечення його сталості в довгостроковій перспективі. Одним із конкретних кроків було створення Об’єднаного центру ЦВС у Краматорську Донецької області, у подальшому, кількість центрів ЦВС у країні зросла до трьох. Крім того, Міністерство оборони України визначило, що до штабу кожної механізованої

(танкової, піхотної) бригади тимчасово має бути прикріплена група ЦВС [18].

Важливим документом у становленні та вдосконаленні структури ЦВС стала “Концепція розвитку цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України”, затверджена наказом начальника Генерального штабу ЗС України від 08.11.2016 № 411 [19]. Цим документом було визначено пріоритетні напрями і послідовності впровадження ЦВС ЗС України на 2016–2020 рр. Метою реалізації концепції було визначено створення вертикально інтегрованої системи цивільно-військового співробітництва ЗС України на стратегічному, оперативному-стратегічному, оперативному-тактичному і тактичному рівнях військового управління, яка спроможна ефективно впливати на цивільне середовище для створення сприятливих умов для виконання військовими частинами завдань за призначенням та мінімізувати негативний вплив цивільного населення на них як у мирний час, так і в особливий період [14].

Наприкінці 2017 року Міністерством оборони України була затверджена “Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України”, у якій визначено, що Управління ЦВС ЗС України є одним із основних суб’єктів системи стратегічних комунікацій, діяльність якого є важливим елементом розвитку комунікацій, зокрема у частині сприяння та підтримки процесу розвитку та налагодження зв’язків з громадськістю та зв’язків з громадськістю у військовій сфері [20].

Одночасно було розроблено та затверджено наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 20.12.2017 № 446 (зі змінами – наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 29.12.2018 № 471) Положення про цивільно-військове співробітництво Збройних Сил України. У Положенні про цивільно-військове співробітництво Збройних Сил України встановлено, що цивільно-військове співробітництво у ЗС України здійснюється відповідно до Конституції України, Закону України “Про Збройні Сили України” та інших законів України, міжнародних договорів України, актів Президента України, Кабінету Міністрів України, постанов Верховної Ради України, наказів та директив Міністерства оборони України та Генерального штабу ЗС України, а також цього Положення [21].

У 2017 році, наказом Міністерства оборони України було запроваджено нову військово-облікову спеціальність “цивільно-військове співробітництво” для посад в органах військового управління, військових частинах та військових навчальних закладах. Цей наказ сприяв подальшій професіоналізації ЦВС [22]. Того ж року було організовано навчальні курси для офіцерів ЦВС відповідно до нових правил, згідно з якими офіцери ЦВС могли бути призначені на посаду лише після успішного завершення навчальної програми. 2017 року понад 100 осіб успішно пройшли навчання, і до кінця року в ЗСУ було сформовано приблизно 20 груп ЦВС [23].

Упродовж 2018–2019 рр. було прийнято низку документів щодо розвитку ЦВС [14], а саме:

Положення про структури цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України, затверджене наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 29.12.2018 № 470;

наказ Міністерства оборони України від 29.03.2019 № 141 “Про трансформацію системи об’єднаного керівництва силами оборони та військового управління у Збройних Силах України”;

Положення про підрозділи цивільно-військового співробітництва, які виконують завдання в районі здійснення заходів із забезпечення національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії Російської Федерації у Донецькій та Луганській областях, затверджене наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 06.04.2019 № 140;

Тимчасова інструкція з оцінки цивільного середовища, затверджена наказом Генерального штабу Збройних Сил України від 24.04.2019 № 159 [24].

У червні 2018 року Генеральний штаб ЗС України в рамках проекту “Розбудова спроможності захисту цивільного населення на сході України” зробив значний крок у напрямі захисту цивільного населення, підписавши Меморандум про взаєморозуміння з Центром з питань захисту цивільного населення в умовах конфлікту (CIVIC). У результаті підписання цього документа командувач Операції об’єднаних сил видав наказ про створення спеціалізованої групи офіцерів ЦВС, відповідальних за активний збір та аналіз інформації про випадки поранень і загибелі серед цивільного населення. Цей крок офіційно закріпив роль офіцерів ЦВС у проведенні систематичного

моніторингу та оцінки інцидентів, що зачіпають цивільне населення, маючи на меті зменшення шкоди та забезпечення добробуту цивільного населення в районі проведення операції [25].

Подальший прогрес в інституціоналізації ролі офіцерів ЦВС було досягнуто у січні 2019 року, коли Указом Президента України до обов'язків Генерального штабу ЗС України було додано завдання “здійснювати планування, організацію та контроль за виконанням заходів цивільно-військового співробітництва” [26]. Після підписання цього указу у квітні 2019 року начальником Генерального штабу ЗС України було затверджено та видано “Тимчасову настанову з цивільно-військового співробітництва у ході підготовки та застосування Збройних Сил України”. У цій настанові викладено порядок планування та здійснення заходів ЦВС, визначено основні функції та обов'язки особового складу підрозділів ЦВС, встановлено обов'язок військових командирів включати офіцерів ЦВС до складу груп планування, а також роз'яснюється, що особовий склад ЦВС повинен координувати роботу командирів (начальників), офіцерів штабів, начальників родів військ та служб щодо проведення заходів ЦВС. У ній також пояснюється, що для ефективної роботи офіцери ЦВС мають брати участь у розвідувальних заходах в інтересах командування та підтримувати тісний контакт з іншими відповідними державними установами та неурядовими організаціями перед проведенням операцій [27]. Варто зазначити, що Тимчасову настанову з ЦВС у ході підготовки та застосування ЗС України було розроблено відповідно до вимог STANAG 2509 Ed. 3 / AJP-3.19 Ed. A (Спільна доктрина цивільно-військового співробітництва Альянсу) [28] та практичного досвіду отриманого при виконанні завдань в АТО/ООС на Сході України.

На виконання резолюції Віце-прем'єр-міністра з питань європейської інтеграції України від 21.03.2019 № 23096/3/1-18, для запровадження системного підходу із запобігання та мінімізації шкоди цивільному населенню під час збройного конфлікту, створення механізму реалізації та захисту прав і свобод людини в цих умовах, Управління ЦВС ГШ ЗС України на початку 2020 року розробило проєкт Національної стратегії із захисту цивільного населення у збройних конфліктах на період до 2030 р., але

її затвердження указом Президента України до цього часу не реалізовано [29].

Науковцями Національного університету оборони було запропоновано варіант майбутнього ГШ ЗС України за стандартами НАТО в контексті його J-структури та їх нормотворчих повноважень: “J9 – Головне управління цивільно-військового співробітництва”. Управління приймає участь:

відділ 9.1 – розроблення проєктів указів та директив Президента держави щодо організації взаємодії командування сил оборони із міністерствами та відомствами Кабінету Міністрів, органами місцевого самоуправління у зоні воєнного конфлікту; розроблення проєкту Директиви Головнокомандувача Збройних Сил України щодо проведення цивільних операцій у зоні ведення воєнних дій;

відділ 9.2 – розроблення проєктів документів Президента України щодо введення на території держави або в окремих регіонах режиму воєнного стану; розроблення проєктів документів Головнокомандувача Збройних Сил України щодо особливостей воєнного управління в умовах режиму воєнного стану; розроблення пропозицій та організація взаємодії з міністерствами та відомствами щодо виконання Закону України “Про правовий режим воєнного стану” та рішень Президента України в регіонах, де введено правовий режим воєнного стану; збирання, аналіз та підготовка доповідей ГК ЗС України для Президента України про стан суспільно-політичної та воєнної ситуації в місцевостях, де введено правовий режим воєнного стану [30].

У липні 2020 року Головнокомандувач ЗС України затвердив доктрину “Цивільно-військове співробітництво”, якою визначено сучасну концепцію ЦВС. Ця подія відіграла вирішальну роль у формуванні структури ЦВС [31]. Доктрина встановила мету, основні принципи організації, функції, сутність та складові системи ЦВС. Крім того, у Доктрині висвітлено особливості організації ЦВС у різних формах застосування ЗС України. У Доктрині вперше представлено систему ЦВС, яка складається з чотирьох взаємопов'язаних підсистем: цивільно-військової взаємодії, підтримки військ (сил), підтримки цивільного середовища та оцінювання цивільного середовища [23].

З 2014 до початку 2022 року Україна поступово вдосконалювала ЦВС, розбудовувала структуру ЦВС у складі

ЗС України та розвивала її потенціал. НАТО надавало Україні всебічну підтримку в реалізації деяких із цих зусиль шляхом проведення різноманітних навчань і консультацій у рамках стратегічного партнерства між НАТО і Україною. З початком широкомасштабного вторгнення РФ 24 лютого 2022 року потреба ЗС України у здійсненні заходів ЦВС значно зросла. Механізми ЦВС досі продовжують адаптуватися до масштабу та темпів війни [23].

У листопаді 2022 року Головнокомандувач ЗС України затвердив Тимчасове положення про підрозділи ЦВС угруповань військ, створених для участі у відбитті збройної агресії РФ. Положення визначає основні обов'язки, штатний розпис, підготовку та ротачію підрозділів ЦВС. Згідно з цим положенням було впроваджено нову організаційну структуру підрозділів ЦВС, яка включає різні компоненти, такі як підрозділи ЦВС, що належать до Стратегічного командування (СтратКом) та Оперативних командувань (ОпКом), мобільні групи ЦВС, підрозділи ЦВС, що входять до складу військових частин, а також групи транспортування та пошук тіл загиблих військовослужбовців [32].

Досвід ЦВС набутий в умовах проведення АТО/ООС та в ході відбиття широкомасштабної збройної агресії з боку РФ підтвердив, що врахування політичних, економічних, соціальних, інфраструктурних та особливо інформаційних факторів на додачу до військових, має важливий вплив на досягнення мети операції та реалізації стратегічних планів. Війна держави-агресора проти України примусила ЗС України в першу чергу та інші складові сил безпеки та оборони не тільки змінити тактику своїх дій, а також втілювати так званий комплексний підхід у проведенні операцій, який було запропоновано та розвинуто в НАТО [4].

Висновки та перспективи подальших досліджень. Отже, у 2014–2022 рр. нормативно-правова база щодо регулювання ЦВС в Україні розвивалася відповідно до умов збройного конфлікту та врахування міжнародного досвіду. Ці зміни відображають прагнення державних інституцій оптимізувати координацію між військовими структурами та цивільним населенням, а також забезпечити ефективну підтримку цивільного населення.

З початком широкомасштабного вторгнення РФ в Україну, ЦВС відіграли значущу роль щодо налагодження ефективної

координації між військовими та цивільним населенням. Утім, важливим залишається подальший розвиток нормативно-правової бази регулювання ЦВС в Україні. Зокрема серед подальших напрямів розвитку законодавства в окресленій сфері, виходячи з аналізу існуючого законодавства у цій сфері, погоджуємось з думкою науковців, які займались вивченням цього питання щодо:

прийняття окремого Закону про цивільно-військове співробітництво, відповідно до якого визначатимуться основні принципи, завдання та механізми взаємодії між військовими та цивільним населенням;

внесення змін до існуючих нормативно-правових актів, завдяки яким регулюється діяльність ЦВС для узгодження їх з новим Законом.

Таким чином, удосконалення законодавства у цій сфері, а також, врахування досвіду, набутого в АТО (ООС) є важливим кроком до забезпечення національної безпеки та ефективного захисту цивільного населення в умовах зростаючої агресії РФ.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Настюк В. Я., Коропатнік І. М., Карелін В. В. Правовий режим цивільно-військового співробітництва як ефективний засіб забезпечення Операції об'єднаних сил в Україні. *Право і суспільство*. 2020. № 4. С. 183–189.
2. Школярєнко В., Призиглей Ю., Яковенко А., Кремешний О. Удосконалення системи підготовки фахівців цивільно-військового співробітництва у Збройних Силах України. *Збірник наукових праць Харківського університету Повітряних Сил*. 2012. Вип. 1 (30). С. 46–51.
3. Ноздрачов О. О. Особливості діяльності груп цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України. *Актуальні проблеми взаємодії громадянського суспільства і Збройних Сил України* : Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Старобільськ, 29 верес. 2015 р.), Луганський нац. ун-т імені Тараса Шевченка. С. 64–66.
4. Ушаков І. В. Механізми реалізації цивільно-військового співробітництва у секторі безпеки і оборони України : дис. ... д-ра філософії в галузі держ. упр. : 281. Київ, 2023. 187 с.
5. Чобіт І. Р. Історичний досвід створення та функціонування органів цивільно-військового співробітництва : дис. ... д-ра філософії в галузі історії : 032. Львів, 2022. 237 с.
6. Шульгін В. В. Правова основа функціонування цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 11. С. 67–72.

7. Бессараб С. Цивільно-військовий тандем. *Військо України*. 2016. № 7 (189). С. 19–21.
8. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО : навч. посіб. Київ : НУОУ, 2015. 87 с.
9. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 24 квітня 2009 року “Про Стратегію міжнародної миротворчої діяльності України” : Указ Президента України від 15.06.2009 р. № 435/2009. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435/2009#Text> (дата звернення: 19.05.2024).
10. Цивільно-військове співробітництво за стандартами НАТО : навч. посіб. Київ : НУОУ, 2016. 92 с.
11. СІМІКи – це місток між цивільним населенням і військовими. *АрміяInform*. URL: <https://armyinform.com.ua/2021/05/06/simiky-cze-mistok-mizh-czyvilnym-naselennyam-i-vijskovymy/> (дата звернення: 15.05.2024).
12. Голуби миру у військовій формі. Ч. 1. *Defense express*. URL: <https://defence-ua.com/index.php/statti/8054-holuby-myr-u-viyskoviy-formi-ch1> (дата звернення: 18.05.2024).
13. Чобіт І. Р. Правові засади цивільно-військового співробітництва (на прикладі України). *Виклики політики безпеки: історія і сучасність* : матеріали Міжнар. наук. конф. (м. Львів, 18-19 жовт. 2018 р.). Львів, 2018. С. 46–48.
14. Методичний посібник для військ (сил) з питань цивільно-військового співробітництва : метод. посіб. / під заг. кер. О. Ноздрачова. Київ: УЦВС, 2019. 167 с.
15. В Україні вперше відзначають День фахівців цивільно-військового співробітництва ЗСУ. *Укрінформ*. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-society/3705082-v-ukraini-vperse-vidznacaut-den-fahivciv-civilnovijskovogo-spirvobitnictva-zsu.html> (дата звернення: 18.05.2024).
16. Про військово-цивільні адміністрації : Закон України від 03.02.2015 р. № 141-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/141-19#Text> (дата звернення: 19.05.2024).
17. Біла книга 2015 Збройні Сили України. Київ : МОУ, 2016. 105 с.
18. Біла книга 2016 Збройні Сили України. Київ : МОУ, 2017. 113 с.
19. Концепція розвитку цивільно-військового співробітництва Збройних Сил України: Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 8 листопада 2016 року № 411.
20. Концепція стратегічних комунікацій Міністерства оборони України та Збройних Сил України: Наказ Міністерства оборони України від 22.11.17 № 612.
21. Положення про цивільно-військове співробітництво Збройних Сил України: Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 20.12.2017. № 446. Архів Адміністративного управління ГШ ЗС України.
22. Про затвердження змін до Переліку військово-облікових спеціальностей осіб офіцерського складу, Переліку військових посад осіб офіцерського складу, які можуть бути заміщені військовослужбовцями-жінками, Переліку військово-облікових спеціальностей, за якими може бути присвоєно первинне військове звання молодшого лейтенанта запасу : Наказ М-ва оборони України від 23.01.2017 р. № 43. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0226-17#Text> (дата звернення: 19.05.2024).
23. Роль цивільно-військового співробітництва у захисті цивільного населення: досвід України. 2023. 36 с.
24. Про затвердження Тимчасової інструкції з оцінки цивільного середовища: Наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 24.04.2019 р. № 159.
25. Біла книга 2018 Збройні Сили України. Київ : МОУ, 2019. 172 с.
26. Про Положення про Генеральний штаб Збройних Сил України : Указ Президента України від 30.01.2019 р. № 23/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/23/2019#Text> (дата звернення: 19.05.2024).
27. Про затвердження Тимчасової настанови з цивільно-військового співробітництва у ході підготовки та застосування Збройних Сил України : наказ Генерального штабу Збройних Сил України від 02.04.2019 р. № 131.
28. STANAG 2509 AJP-3-19 Allied Joint Doctrine for Civil-Military Cooperation (November 9, 2018).
29. Проект Указу Президента України “Про рішення Ради національної безпеки і оборони України “Про Національну стратегію із захисту цивільного населення у збройних конфліктах на період до 2030 року”. URL: <https://www.mil.gov.ua/ministry/normativno-pravova-baza/gromadske-obgovorennya/57744/proekt-ukazu-prezidenta-ukraini-pro-rishennya-radi-naczionalnoi-bezpeki-i-oboroni-ukraini/> (дата звернення: 17.05.2024).
30. Оборонна реформа: системний підхід до оборонного менеджменту : монографія / А. Павліковський, В. Фролов, Ф. Саганюк та ін. ; за заг. ред. д-ра військ. наук. А. Сиротенка. Київ : НУОУ, 2020. 274 с.
31. Доктрина “Цивільно-військове співробітництво” : затв. наказом Головнокомандувача Збройних Сил України від 02.07.2020 р. № 15860/С.
32. Положення про підрозділи ЦВС : затв. наказом Головнокомандувача ЗС України від 11.11.2022 р. № 299.

Стаття надійшла до редакційної колегії 24.06.2024

Separate issues of legal regulation of the establishment and development of civil-military cooperation in the period 2014-2022

Annotation

With the onset of the Anti-Terrorist Operation (ATO), amid significant territorial losses for Ukraine, the need arose for the creation of a reliable mechanism for close cooperation between the civilian and military components of society. This mechanism became the Civil-Military Cooperation (CIMIC) units. From 2014 to 2022, a series of regulatory and legal acts were adopted regarding the establishment, development, and operation of civil-military cooperation (CIMIC). However, the study of the genesis of legal regulation of civil-military cooperation during the ATO (Joint Forces Operation, JFO) period underlines the relevance of the chosen research topic.

The purpose of the article is to provide a comprehensive analysis and thorough investigation into the formation of the regulatory and legal framework governing civil-military cooperation under the conditions of the ATO (JFO).

The article focuses on the study of the genesis of legal regulation of civil-military cooperation during the ATO (JFO) in the East of Ukraine. It analyzes the prerequisites for the establishment of civil-military cooperation, in which the Armed Forces of Ukraine represent one side, and the executive authorities, local governments, public associations, organizations, and citizens in the areas of military units and subdivision deployment of the Armed Forces of Ukraine represent the other. Key regulatory and legal acts adopted from 2014 to 2022 concerning the development and functioning of civil-military cooperation are analyzed.

The experience gained by CIMIC during the ATO/JFO and in repelling large-scale armed aggression caused by Russian Federation has confirmed that considering political, economic, social, infrastructural, and especially informational factors in addition to military ones has a significant impact on achieving the operation's objectives and implementing strategic plans. The aggressor state's war against Ukraine forced the Armed Forces of Ukraine and other components of the security and defense forces not only to change their tactics but also to implement the so-called comprehensive approach to operations, as proposed and developed by NATO.

Keywords: Russian-Ukrainian war; civil-military cooperation; military-civilian administrations; civilian.